

A kulturális tanulás sajátosságai a közművelődés csúcsintézményeiben

Kuthy-Megyesi Judit és Dr. Juhász Erika

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és
Művelődéstudományi Intézet

Nemzeti Művelődési Intézet

Az előadás felépítése

- ▶ Fogalomtisztázás - a közművelődésben megvalósuló kulturális tanulás, közösségi tanulás
- ▶ Paradigmaváltás a közművelődésben és három tükörprojekt kapcsolata
- ▶ Az empirikus vizsgálat módszertana
- ▶ Kutatási kérdések
- ▶ Eredmények
- ▶ Következtetések, összefoglalás

Fogalomtisztázás - kulturális tanulás

„A kulturális tanulás a kultúra széleskörű intézményrendszere és eszközzrendszere által megvalósuló non-formális és informális tanulási forma.” (Juhász 2017:4)

- ▶ A kulturális tanulás az önművelés egyik formája.
- ▶ Jellemzően közösségi kontextusban valósul meg.
- ▶ Spontán, akaratlan jelleggel is megvalósulható folyamat, amely nem tanulási célú tevékenység során valósul meg (pl. szórakozás).

Juhász és Szabó kutatásai mentén a kulturális tanulásnak **négy formáját különböztetjük meg:**

- ▶ a kulturális életben való részvételt (1.); a sporttevékenységeket (2.); a média eszközei által történő tanulást (3.), továbbá a művészetek által történő tanulási folyamatokat (4.).

(Juhász és Szabó 2016, Juhász 2018)

Fogalomtisztázás - közösségi tanulás

„Kulturális tanuláson értik azokat a szabadidős tanulási tevékenységeket, amelyeket jórészt a kulturális intézmények statisztikáiból és vizsgálataiból kiindulva lehetett megragadni; közösségi tanulások pedig azokat, amelyek civil kezdeményezésre indultak (...)”.

(Kozma 2016:202)

„...a társadalmi aktivitások közepette a csoportokban lejátszódó tanulási folyamatot nevezzük a közösségi tanulásnak.”

(Forray et al. 2015:202)

Fogalomtisztázás - a közösségi tanulás és kulturális tanulás összekapcsolása a közművelődés tükrében

A kulturális tanulás **intézményi kereteket**, a közösségi tanulás **alulról szerveződő közösségi részvételt** feltételez.

Meglátásunk szerint a közművelődési szolgáltatók:

- ▶ előírt, jogszabály által keretezett (formális),
- ▶ és a széleskörű (informális) intézményi jellemzők bemutatására is lehetőséget teremtenek,
- ▶ egyfajta nyilvános helyként: nem formális tanulási helyszínt biztosítanak látogatóik számára egy közösségi környezetben,
- ▶ így mind a kulturális és mind a közösségi tanulás számára tanulási környezetet biztosítanak.

Paradigmaváltás és három tükörprojekt kapcsolata

A 2000-es években a közművelődési szakma több paradigmaváltáson ment keresztül:

- ▶ 2017-ben módosításra került a 1997. évi CXL. törvény
- ▶ a közművelődési intézménytípusok újradefiniálásra kerültek és új intézménytípusok jelentek meg (Agorák és IKSZT-k)
- ▶ kialakult a közművelődési alapszolgáltatások rendszere
- ▶ településenként előírt minimum közművelődési szolgáltatások kerültek meghatározásra
- ▶ meghatározásra kerültek a tárgyi és nyitvatartási minimum feltételek
- ▶ a fentiek a **szakemberellátottság** változását is előirányozták.

Az empirikus vizsgálat módszertana

Kulturális és közösségi tanulás - A közösségi színterek és közművelődési intézmények felmérése 2020.

Adatfelvétel

2020. szeptember - november

Minta(18 megye)

Agorák/kulturális központok;
művelődési házak, művelődési központok;
népfőiskolák;
illetve közösségi színterek és IKSZT-k

Módszer

Intézményi kérdőíves adatfelvétellel vizsgálja a „*Művelődő közösségek ...*” tükörprojektek hatását/eredményességét, valamint a kulturális tanulás sajátosságait.

Kérdőíves vizsgálat

107 intézmény ún. csúcsintézmény
(38,78%-a a 276 intézménynek)

Kutatási kérdések

K1. Milyen kulturális tanulási kínálat érhető el a kulturális központokban és a művelődési központokban? Kik a tanulási alkalmak célcsoportjai?

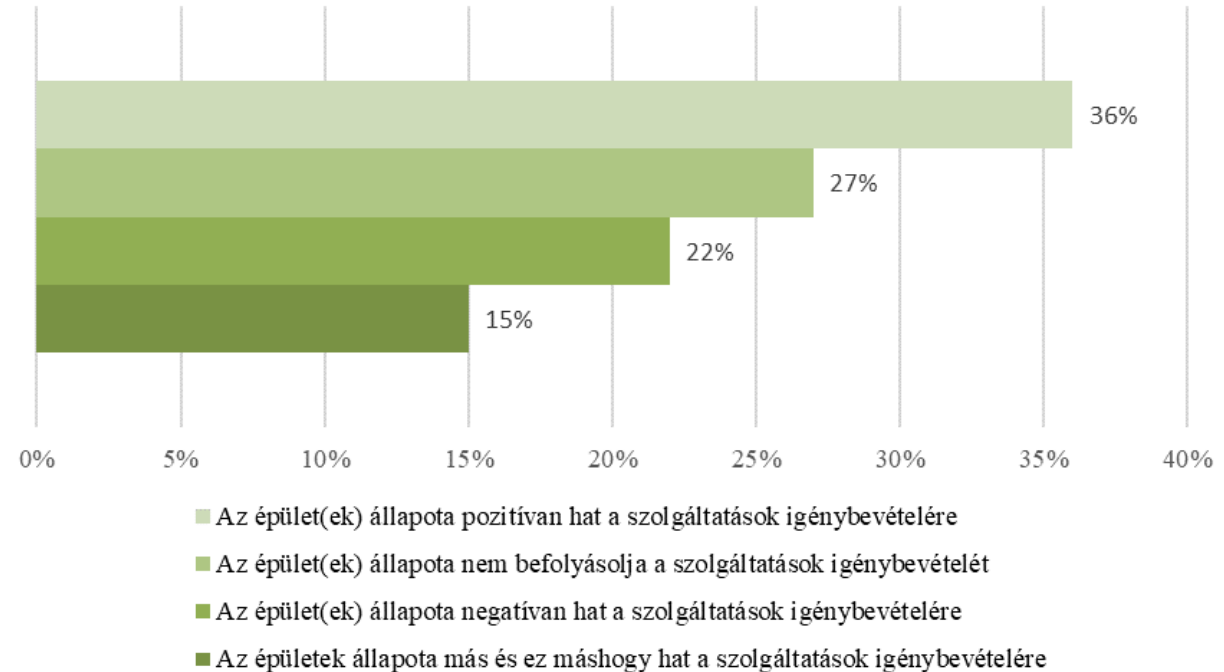
K2. Ezekben az intézményekben milyen intézményi tulajdonságok adóttak és mi hátráltatja a kulturális tanulási aktivitás növekedését?

K3. Milyen tipikus és atipikus tanulási formák jellemzik a legszélesebb szolgáltatási palettával bíró közművelődési intézményeket? Milyen okok jelenhetnek meg a tanulási formák jellegzetességei mögött?

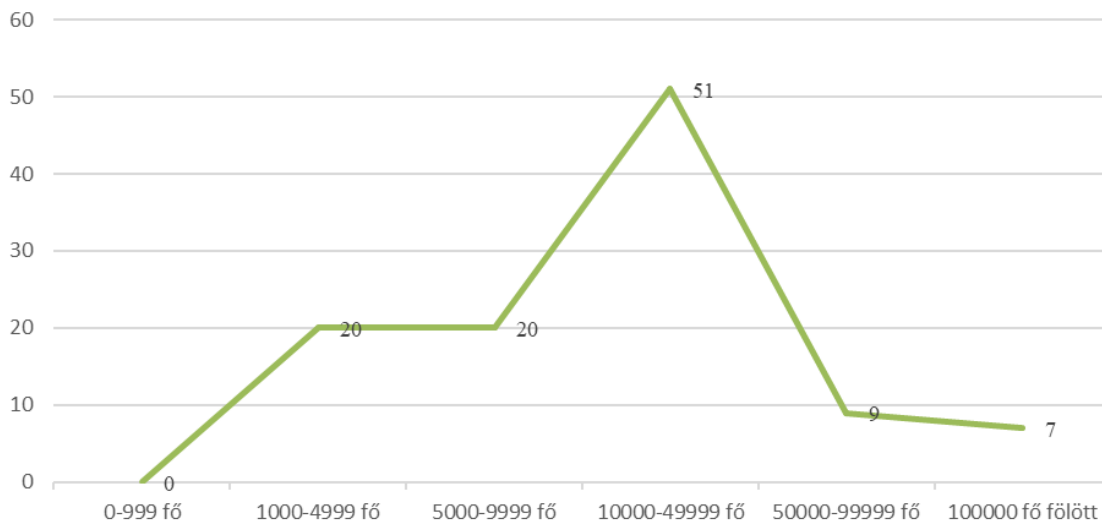
Eredmények - Intézményi adottságok (K2.)

Az intézmények közel fele (48%, 51 intézmény) 10.000 fő feletti, 15%-a (16 intézmény) 50.000 fő feletti településen, megyei jogú városban működik

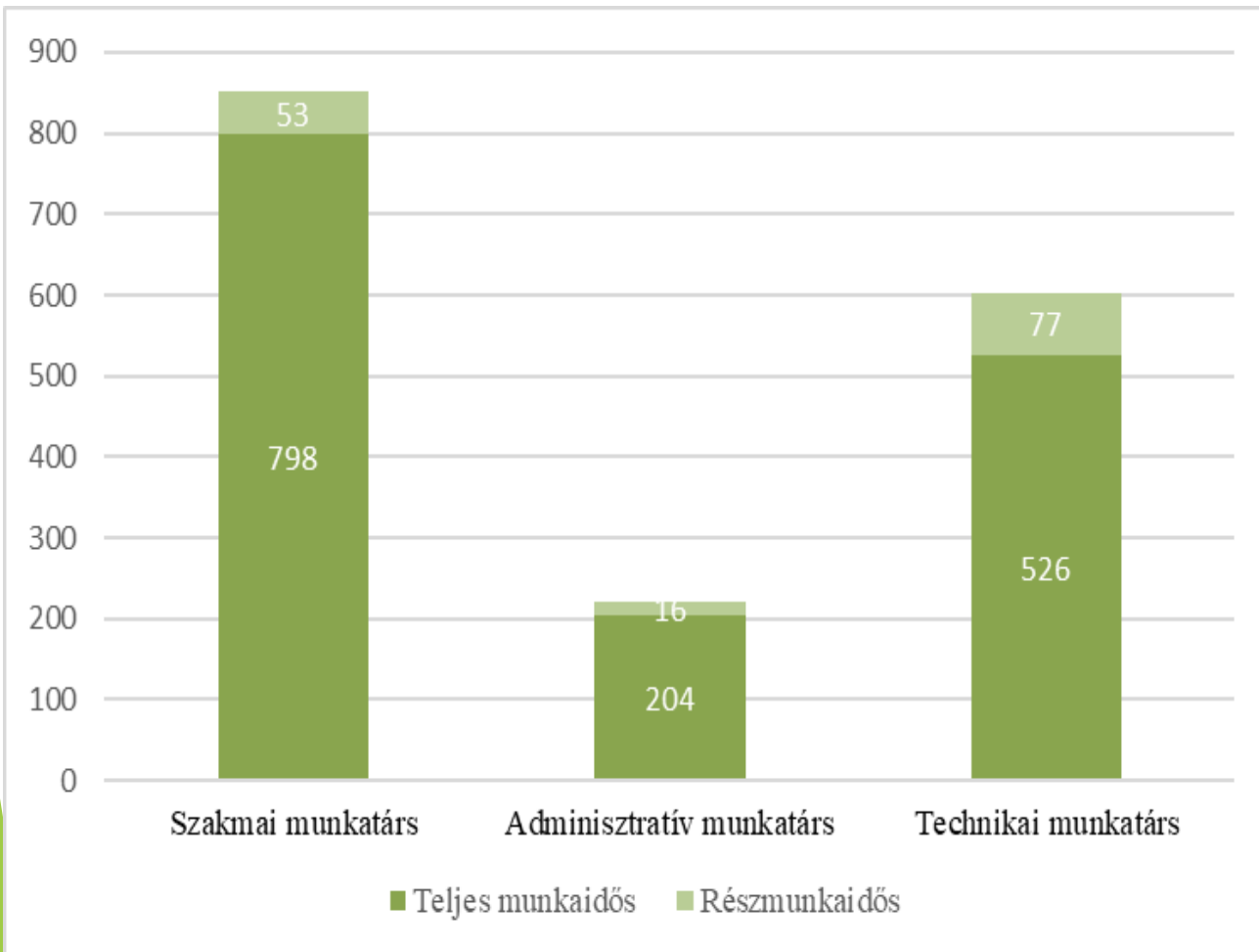
A visszajelzések tükrében:
A művelődési központok állapota szignifikánsan (0,001) jobb, mint a kulturális központoké.
A művelődési központok helyiségei szignifikánsan (0,003) jobb adottságokkal bírnak, mint az Agorák/kulturális központok épületeiben fellelhető helyiségek.

A válaszadók több, mint harmada (36%) szerint a szolgáltatások igénybevételére pozitívan hat az épületek állapota. Negatív befolyásoló tényezőkről az intézmények egyötöde (22%) számol be. Nem találtunk intézményspecifikus szignifikanciát, hogy az egyes intézménytípusok épületének állapota hogyan és milyen irányban befolyásolja a szolgáltatások igénybevételének szorgalmazását.

Eredmények - Személyi ellátottság (K2.)

A munkatársak jelentős mértékben főállásban látják el feladataikat.

A kulturális központok humánerőforrásbeli adottságai erősebbek a művelődési központénál:

- a vezető beosztásúak (0,001),
- a részmunkaidős szakmai munkatársak (0,011),
- a technikai munkatársak (fő- (0,003), illetve részmunkaidőben (0,004)),
- valamint a főállásban foglalkoztatott adminisztratív munkatársak (0,001) tekintetében is.

Az eredmények alapján a kulturális központokban szignifikánsan több a szakmai munkát támogató technikai, illetve részben az adminisztratív feladatokat ellátó munkatársi kör.

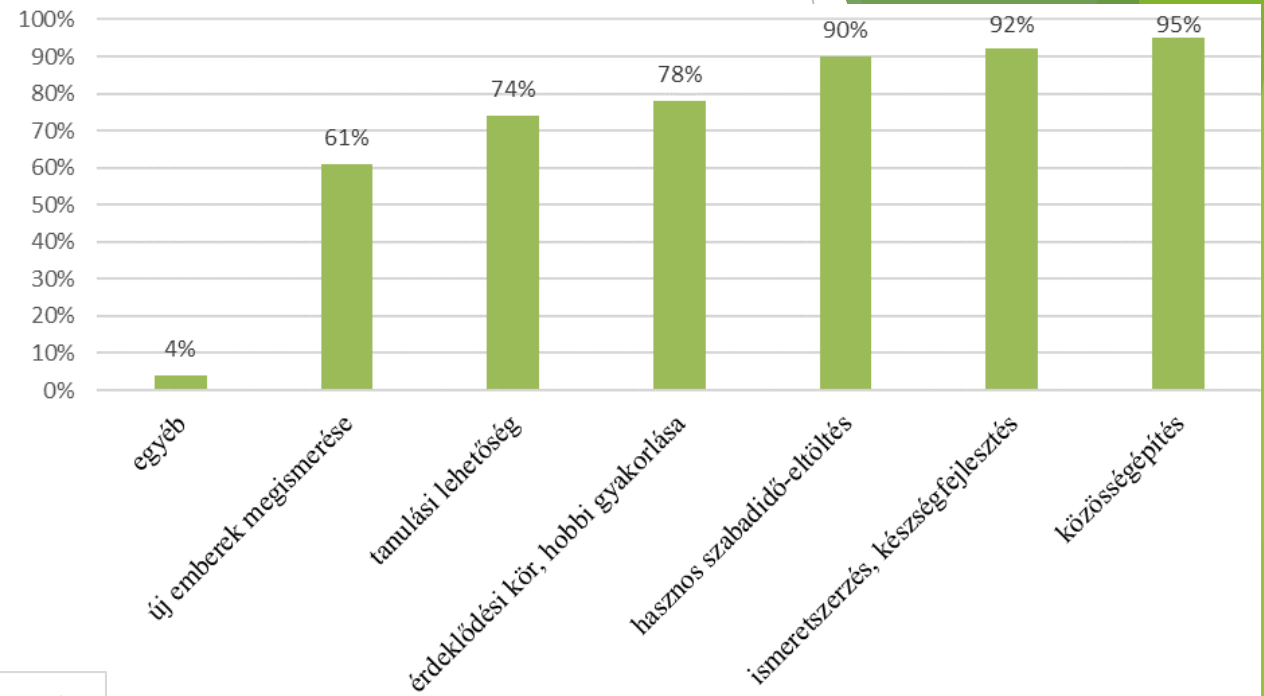
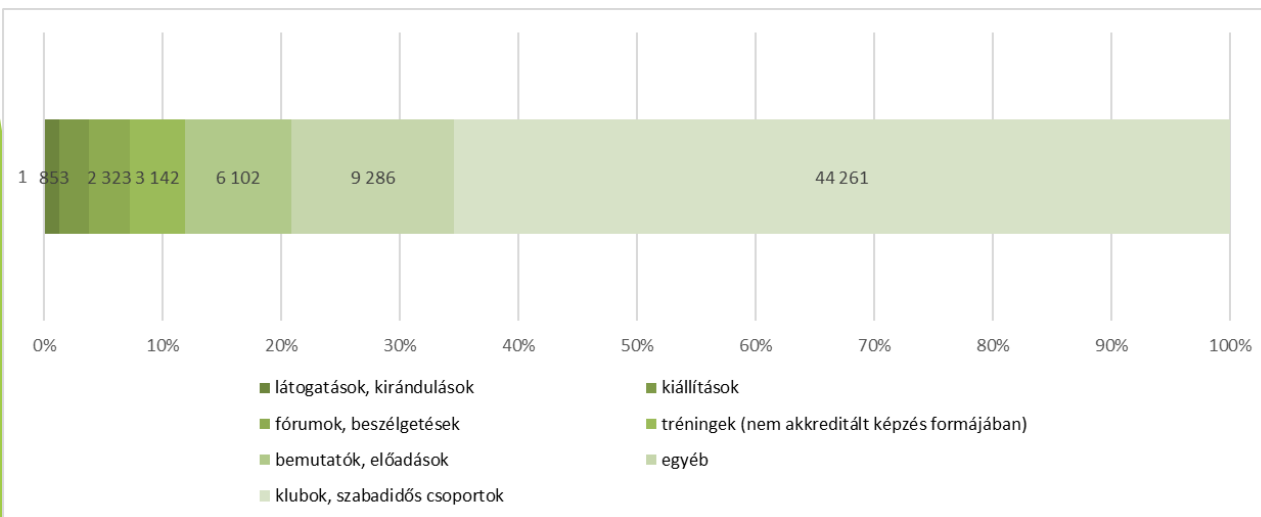
Fogyatékossgal élő személyek és a nyugdíjasok aránya a munkavállalói körben nem éri el együttesen az 5%-ot.

Az önkéntesek az intézmények 50%-ában vannak jelen, eseti jelleggel.

Eredmények - Szolgáltatások, tevékenységrendszer és célközönség (K1.)

Nincs szignifikáns eltérés intézménytípusonként a tevékenységek, a szolgáltatások köre, illetve a célközönség tekintetében.

Minden naptári napon átlagosan 1,69 tanulási eseményt hívtak életre 2019-ben, összesen 65.697 db-ot. Ezek különösen klubok, szabadidős csoportok (67,1%).

Tanulási igények közül a legnépszerűbbek: 1. közösségépítés (95%); 2. ismeretszerzés és készségfejlesztés (92%); 3. hasznos szabadidő-eltöltés (90%).

Eredmények - Résztevők, célcsoportok (K1.)

KATEGÓRIA	tanulók	nyugdíjasok	felőtt dolgozók	munkanélküliek	értelmiségiek	egyéb (kismamák, kisgyermekes családok, fizikai dolgozók stb.)
klubok, szabadidős csoportok	53	87	47	12	16	8
tréningek (nem akkreditált képzés formájában)	10	13	47	9	4	1
bemutatók, előadások	41	53	75	9	20	6
kiállítások	54	64	79	9	19	12
fórumok, beszélgetések	18	43	63	5	11	5
látogatások, kirándulások	25	41	35	0	2	2
egyéb	12	4,0	5	0	0	0

A célcsoportok tekintetében intézménytípusbéli homogenitást és a **felőtt munkavállalók egyértelmű túlsúlyát** állapíthattuk meg: a hét tanulási forma közül négy esetben a legmagasabb számban ők képviseltetik magukat a tanulási alkalmakon.

Résztevők száma (2019)
mindösszesen: **1.385.101 fő**

Eredmények - tipikus és atipikus tanulási formák és témák okai(K2-K3.)

Tipikussá vált tanulási formák és témák meghatározó okai

- Egyéni igények (76 eset)
- Intézményi profil (21 eset)
- Szakemberek elérhetősége (3 eset)
- Kompetenciafejlesztés, ismeretátadás (4 eset)
- Települési hagyományok (9 eset)
- Lehetőségek és korlátok (2 eset)
- Intézményi közösségek önszerveződése (4 eset)

Atipikussá vált tanulási formák és témák meghatározó okai

- Érdektelenség (57 eset)
- Személyes érdeklődés (4 eset)
- Helyi települési sajátosságok (7 eset)
- Kapacitásbeli korlátok (11 eset)
- Intézményi szervezés és lakossági önszerveződés sem volt (5 eset)
- Nem része az intézmény profiljának (8 eset)
- Más szolgáltatja (7 eset) vagy más keresnek fel vele (3 eset)

Vizsgált tanulási formák témaköre sorrend szerint:

- kultúra és művészet (206 eset)
- egészség (136 eset)
- politika és történelem (107 eset)
- mezőgazdaság, állattenyésztés, kertészkedés (83 eset)
- munka világa (82 eset)
- vallási, spirituális, ezoterikus témák (73 eset)
- informatika (64 eset); háztartás (56 eset)
- pénzügyek (53 eset)
- öltözködés (46 eset)
- idegen nyelv (36 eset)
- valamint egyéb (pl. szakkör, tábor) (24 eset).

Következtetések, összefoglalás

A közművelődés paradigmaváltásában meghatározó szerepet tölt be a művelődő közösségek feltételrendszerének biztosítása mellett az egész életan át tartó tanulás és ismeretterjesztés, ismeretbővítés közművelődési alapszolgáltatása.

A fentiek eredményes elérése érdekében a szakterület egyik hatékony eszközének tartjuk a kulturális tanulás biztosítását az intézményi szinterek valamelyikében. Ezek mérését szolgálta „*Kulturális és közösségi tanulás - A közösségi szinterek és közművelődési intézmények felmérése 2020.*” című vizsgálat.

Az eredményekben célunk volt az is, hogy a kutatási kérdések mellett az esetleges intézménytípus szerinti differenciálódás feltárását is megvilágítsuk.

Szignifikánsan eltérő válaszokat: az intézményi adottságok esetében igen, a szolgáltatások kapcsán nem azonosítottunk.

Feltételezzük, hogy a típusbeliség mögött nem szolgáltatásbeli, illetve szakmai, hanem környezeti (intézmény jellege, adottsága; (jellemzően nem szakmai) munkatársak mutatói) sajátosságok vannak, amelyek differenciálják - részben az előírások mentén - az intézmény adottságait.

A kulturális tanulás értelmezésének elsajátítása, szerepének növelése a közművelődési intézményrendszerben meghatározó a versenyképes települések kialakítása, fejlesztése érdekében.

Hivatkozott irodalom

1. Furray R. Katalin at al. (2015): Közösségi tanulás. In: Kozma Tamás és munkatársai: Tanuló régiók Magyarországon. Debrecen, CHERD, 177-204
2. Juhász Erika (2017). A kulturális tanulás nemzetközi vonatkozásai. *Kulturális Szemle* 4(7), 7-14.
3. Juhász Erika és Szabó József (2016). Kulturális tanulás: a tanulás új dimenziója. *Educatio* 25(2), 198-209.
4. Juhász Erika (2018). *A közösségi kulturális tanulás mintázatai Magyarországon*. MELLEARN Konferencia előadás. (Elérhető: <http://mellearn.hu/wp-content/uploads/2018/04/MELLEARN-2018.pdf>, letöltés ideje: 2018. 05.02.)
5. Kozma Tamás (2016). *A pillanat. Esszé az oktatáskutatásról*. [Oktatás és társadalom 20.] Debrecen: Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ.

Köszönjük a megtisztelő figyelmet!